

TLAČOVÁ SPRÁVA

Hormonálnu antikoncepciu užíva čoraz menej Sloveniek, v kurze je „tabletká po“

Bratislava, 18. 08. 2025

Na antikoncepčné tabletky sa podľa dát Národného centra zdravotníckych informácií (NCZI) spolieha každým rokom menej žien. Kým v roku 2007 lekári predpisovali hormonálnu antikoncepciu (HAK) takmer 328-tisícom Sloveniek, v roku 2023 ich bolo už len 111-tisíc. Stúpa však záujem o núdzovú antikoncepciu.

Podľa údajov NCZI užívalo na Slovensku v roku 2023 antikoncepciu 150 294 žien, z toho až 110 994 si zvolilo hormonálnu antikoncepciu a 35 758 žien malo zavedenú vnútromaternicovú antikoncepciu. Zvyšných 3 542 žien využívalo iný druh ochrany pred otehotnením.

Pokles užívania antikoncepcie na Slovensku možno pozorovať už viac rokov. Najvyšší počet užívateľiek HAK bol zaznamenaný v roku 2007 (231 prípadov/1 000 žien v reprodukčnom veku 15 až 49 rokov) a odvtedy klesá. V roku 2023 pripadalo na 1 000 žien v reprodukčnom veku 91 užívateľiek. V porovnaní s rokom 2022 kleslo vlni užívania hormonálnej antikoncepcie na Slovensku o 5,2 %. Pacientky dlhodobo užívajúce HAK boli najviac zastúpené v Nitrianskom kraji (143 užívateľiek na 1 000 žien v reprodukčnom veku daného kraja), ďalej v Banskobystrickom (105 užívateľiek/1 000 žien) a v Bratislavskom kraji (100 užívateľiek/1 000 žien).

V prípade vnútromaternicovej antikoncepcie pozorujeme klesajúci trend v počte užívateľiek už od začiatku sledovaného obdobia, teda od roku 1991. Ku koncu roku 2023 využívalo vnútromaternicovú antikoncepciu 35 758 žien, čo predstavovalo 29 prípadov na 1 000 žien v reprodukčnom veku. Medziročne v prepočte na 1 000 žien v reprodukčnom veku kleslo užívanie vnútromaternicovej antikoncepcie o 1,3 %.

Z celkového počtu žien (32 130), ktoré začali užívať antikoncepciu v roku 2023, bolo 22 980 užívateľiek hormonálnej antikoncepcie, 7 939 si dalo zaviesť vnútromaternicovú antikoncepciu a 1 211 žien sa rozhodlo pre iný typ ochrany pred nechceným tehotenstvom.

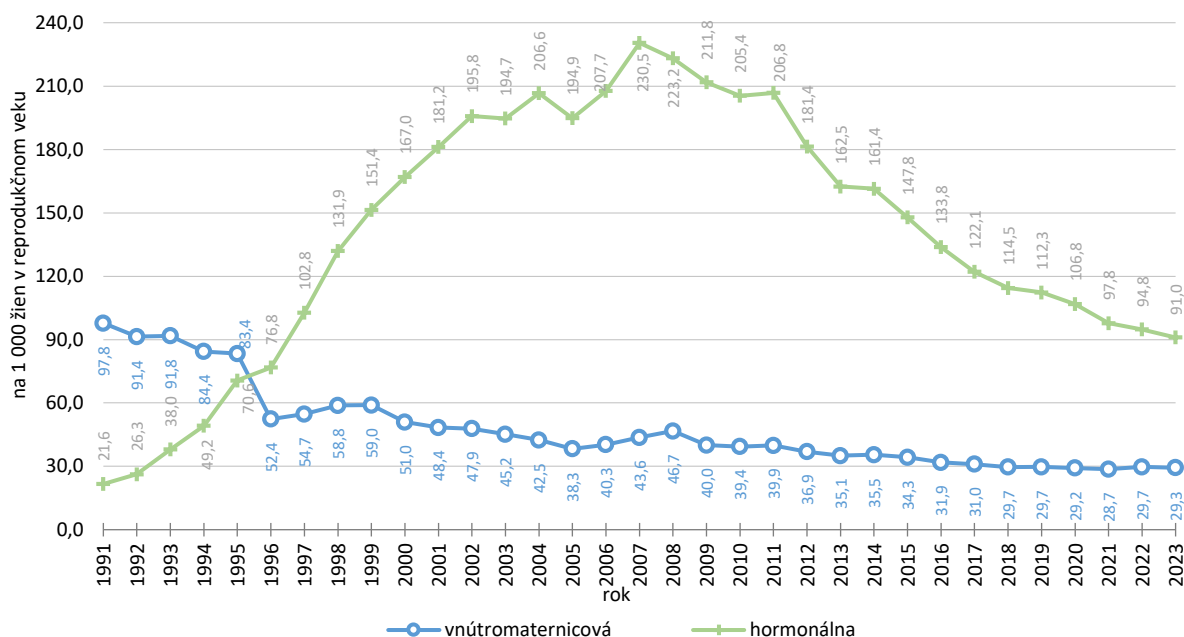
Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI) je štátna príspevková organizácia zriadená Ministerstvom zdravotníctva SR. Cieľom NCZI je vďaka digitalizácii uľahčiť a zjednodušiť procesy pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Kontaktné údaje:

Mgr. Alena Krčová, vedúca oddelenia komunikácie a marketingu

Tel.: +421 902 671 045, mail: alena.krcova@nczisk.sk, web: www.nczisk.sk

G 1 Počet žien užívajúcich antikoncepciu na 1 000 žien v reprodukčnom veku, 1991 – 2023

Dávky hormónov sú čoraz nižšie

Antikoncepcná tableta oslavuje 65 rokov. 18. augusta 1960 schválil Americký štátny úrad pre potraviny a lieky používanie prvého hormonálneho antikoncepcného preparátu. Išlo o kombináciu syntetického gestagénu a estrogénu. Hormonálne antikoncepcné tablety sú jednou z najčastejšie využívaných antikoncepcných metód. Vyvolávajú stav podobný tehotenstvu, a teda nedochádza k ovulácii. Vajíčko sa z vaječníka neuvolní a spermie tak nemajú čo oplodniť.

Vývoj antikoncepcie stále napreduje a s tou, ktorá prišla na trh pred 65 rokmi, nemá dnešná moderná antikoncepcia veľa spoločného. Hlavným cieľom v súčasnosti je dosiahnuť maximálny antikoncepcný efekt za použitia čo najnižšej dávky hormónov s minimálnymi nežiadúcimi účinkami. Uplatňujú sa na to dva typy hormonálnych prípravkov: kombinované, ktoré obsahujú dva druhy hormónov – estrogén a gestagén, druhým typom je výlučne gestagénová antikoncepcia, ktorá je vhodnejšia pre rizikové pacientky, no je o niečo menej spoľahlivá.

Za poklesom užívania hormonálnej antikoncepcie na Slovensku môže byť podľa odborníkov strach z hormónov a nežiadúcich účinkov, najmä zo vzniku krvnej zrazeniny. S týmto rizikom sa spája estrogénová zložka v tabletkách. Podľa Európskej liekovej agentúry (EMA) je výskyt žilového tromboembolizmu u žien, ktoré neužívajú hormonálnu antikoncepciu, 2 prípady z 10 000. U užívateľiek kombinovanej hormonálnej antikoncepcie je toto číslo od 5 do 12 prípadov z 10 000 žien, avšak u užívateľiek jednozložkovej antikoncepcie bez estrogénu je číslo porovnateľné s neužívateľkami.

Odhaduje sa, že počas prvého roku prestane kvôli nežiadúcim účinkom užívať hormonálnu antikoncepciu 30 % nových užívateľiek a 10 až 30 % žien prechádza na nový prípravok. „Najčastejšie

Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI) je štátna príspevková organizácia zriadená Ministerstvom zdravotníctva SR. Cieľom NCZI je vďaka digitalizácii uľahčiť a zjednodušiť procesy pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Kontaktné údaje:

Mgr. Alena Krčová, vedúca oddelenia komunikácie a marketingu

Tel.: +421 902 671 045, mail: alena.krcova@nczisk.sk, web: www.nczisk.sk

hlásené nežiaduce účinky HAK súvisia najmä s jej estrogénovou zložkou – nevoľnosť, bolesť brucha, bolesť hlavy, napätie v prsníkoch, zmeny nálad a telesnej hmotnosti. Voľba vhodnej hormonálnej antikoncepcie by mala byť vždy na dohode pacientky a jej gynekológa, ktorý vie posúdiť, aký preparát je pre ňu najvýhodnejší,” radí prof. MUDr. Miroslav Borovský, CSc., hlavný odborník Ministerstva zdravotníctva SR pre gynekológiu a pôrodníctvo a pokračuje: *„Napríklad pre fajčiarky je vhodná antikoncepcia bez estrogénov, respektíve vnútromaternicové teliesko. Aj pre diabetičky existuje riešenie. Čisto gestagénové prípravky sa odporúčajú tiež dojčiacim ženám, ktoré nesmú užívať estrogény, lebo by sa potlačilo dojčenie. Ich nevýhodou je však nepravidelná menštruácia a krvácanie počas cyklu, čo ženy zvyčajne zle znášajú. Práve estrogény držia menštruačný cyklus pod kontrolou,”* vysvetľuje odborník a dodáva, že vedci neustále pracujú na tom, aby vyvinuli hormonálnu antikoncepciu „na mieru“ pre každú ženu. Ideálne takú, ktorá by obsahovala kvalitný gestagén s liečebnými účinkami napríklad pri diabete či kardiovaskulárnych ochoreniach.

Hormóny v antikoncepčných prípravkoch sú svojím chemickým zložením podobné ženským hormónom. Ich vzájomný pomer je niekedy dokonca výhodnejší než v prirodzenom cykle, preto môže mať užívanie hormonálnej antikoncepcie na zdravie ženy priaznivý vplyv. Okrem toho, že upravuje menštruačný cyklus a znižuje intenzitu menštruačného krvácania, pomáha užívateľky chrániť pred niektorými druhmi rakoviny (napríklad vaječníkov a výstelky maternice), pred anémiou či endometriózou. Ženy pred menopauzou dokážu z hormonálnej antikoncepcie tiež profitovať. V ich prípade môže byť prítomnosť estrogénu v prípravku dokonca výhodou. Počas menopauzy totiž klesá tvorba estrogénu a to spôsobuje mnohé komplikácie. Tento hormón je dôležitý nielen kvôli reprodukcii, ale aj kvôli iným procesom v tele. Je potrebný pre správnu funkciu kardiovaskulárneho systému, mozgu, kože, slizníc či kostí. *„Ženy môžu vďaka hormonálnej antikoncepcii vyriešiť nielen ochranu pred neželaným otehotnením, ale aj vyhnúť sa problémom, ktoré sú spojené s obdobím menopauzy, ako ateroskleróza, osteoporóza, Alzheimerova choroba a mnohé ďalšie,”* hovorí profesor Borovský.

Núdzová antikoncepcia

I keď spotreba hormonálnej antikoncepcie na Slovensku klesá, neplatí to v prípade núdzovej antikoncepcie. Dáta NCZI ukazujú stúpajúci záujem o tzv. „tabletku po“. Kým v roku 2020 bolo v lekárňach vydaných 38 458 balení týchto liekov, v roku 2024 to bolo už 58 603 balení, ide teda o nárast o vyše 50 percent. Najväčšou výhodou „tabletky po“ je jej dostupnosť. Keďže je voľnopredajná, ženy kvôli nej nemusia navštíviť gynekológa. Užíva sa po nechránenom pohlavnom styku alebo v prípade zlyhania inej antikoncepcie, preto sa jej hovorí aj urgentná antikoncepcia. Funguje tak, že zabraňuje ovulácii alebo ju oddaľuje, čím znižuje pravdepodobnosť otehotnenia. Účinná je, ak sa užije do 72 hodín (niekedy až do 120 hodín) po styku. Malo by sa po nej siahť len výnimočne, keďže pri jej opakovanom použití hrozí narušenie menštruačného cyklu a ďalšie zdravotné komplikácie.

Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Počet vydaných balení núdzovej antikoncepcie	38 458	47 139	56 489	59 360	58 603

Zdroj: NCZI

Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI) je štátna príspevková organizácia zriadená Ministerstvom zdravotníctva SR. Cieľom NCZI je vďaka digitalizácii uľahčiť a zjednodušiť procesy pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Kontaktné údaje:

Mgr. Alena Krčová, vedúca oddelenia komunikácie a marketingu

Tel.: +421 902 671 045, mail: alena.krcova@nczisk.sk, web: www.nczisk.sk

